

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Postavení neprivilegovaných subjektů v žalobě na neplatnost před soudy Evropské unie - současný stav, trendy a implikace pro Českou republiku - část I.

Každý vyspělý právní systém musí mít mechanismus pro ověřování procesní a materiální legality opatření přijímaných jeho institucemi. V Evropské unii (EU) byla potřeba takového „auto-korigujícího“ mechanismu aktuální zejména s ohledem na objem sekundárního práva produkovaného institucemi EU a ne zcela vyvinuté politické kontroly aktivit EU občany členských států („demokratický deficit“).

Premisy

Každý vyspělý právní systém musí mít mechanismus pro ověřování procesní a materiální legality opatření přijímaných jeho institucemi. V Evropské unii (EU) byla potřeba takového „auto-korigujícího“ mechanismu aktuální zejména s ohledem na objem sekundárního práva produkovaného institucemi EU a ne zcela vyvinuté politické kontroly aktivit EU občany členských států („demokratický deficit“).¹⁾

Žaloba na neplatnost je v právním systému EU jedním z mechanismů, jak zaručit co nejvyšší kompatibilitu evropského sekundárního práva s právem primárním. Při rozhodování žaloby na neplatnost působí Evropský soudní dvůr (ESD)/Soud první instance (SPI) jako kvazi-ústavní soudy, kdy je jejich funkcí odstraňovat z *acquis communautaire* normy odporující „ústavnímu pořádku“ EU. Jinými prvky „auto-korigujícího“ mechanismu v evropském právu jsou např. žaloba na náhradu škody způsobené protiprávním jednáním institucí EU²⁾, žaloba na nečinnost institucí EU³⁾, předběžná otázka zaměřená na (ne)platnost evropské legislativy⁴⁾ nebo předběžný soudní přezkum kompatibility mezinárodních smluv, které hodlá ES uzavřít, s primárním právem.

Jedním z prvků, které mohou oslabit demokratický deficit EU, je vysoká míra přímého a bezprostředního zapojení soukromých právnických a fyzických osob do procesu jeho tvorby a aplikace evropského práva. Tato vlastnost je vyjádřena nejen doktrínou přímého účinku podstatné části *acquis communautaire*, ale i možností, aby nestátní subjekty přímo zpochybnily přes ESD/SPI platnost sekundárního práva pro jeho rozpor s právem primárním.

Žaloba na neplatnost podaná nestátními subjekty tvoří podstatnou část soudního nápadu SPI⁵⁾. Možnost soukromých subjektů iniciovat žalobu na neplatnost nicméně není neomezená. Podobně jako u většiny vnitrostátních systémů soudní kontroly ústavnosti, i evropské primární právo stanoví omezující podmínky, za kterých může soukromý subjekt přezkum před ESD/SPI iniciovat. Kromě explicitních podmínek v primárním právu pak měla na vymezení přístupu soukromých subjektů k ESD/SPI klíčový význam i judikatura těchto soudů.

Primární právo a judikatura ESD

Evropské primární právo upravuje žalobu na neplatnost ve čl. 230 SES. Prvé tři odstavce vymezují okruh právních norem, proti kterým může být žaloba na neplatnost použita (právní akty Rady, Komise, Evropského parlamentu a Evropské ústřední banky), důvody pro zrušení napadeného právního aktu (nedostatek pravomocí, porušení základních procesních pravidel, porušení SES či principů její aplikace a zneužití pravomocí) a okruh plně privilegovaných či polo-privilegovaných navrhovatelů. K tzv. plně privilegovaným navrhovatelům patří členské státy, Evropská komise, Rada a Evropský parlament, které mohou napadnout platnost jakékoliv normy spadající pod čl. 230 SES a nemusí prokazovat právní zájem na podání žaloby; Evropská ústřední banka a Účetní dvůr jsou pak čl. 230 odst. 3 zařazeny mezi „polo-privilegované“ navrhovatele, kteří mohou iniciovat řízení proti těm evropským právním aktům, jež porušují pravomoci příslušné instituce⁶). Pátý odstavec čl. 230 SES pak vymezuje dvouměsíční lhůtu pro zahájení řízení a pravidla, podle kterých se určuje okamžik, od něž lhůta běží.

Pro účely posouzení neprivegovaných účastníků je pak klíčový čtvrtý odstavec čl. 230 SES, jenž výslovně umožňuje, aby žalobu na neplatnost podal i jiný subjekt, než jsou instituce či státy výslovně zmíněné jako privilegovaní či polo-privilegovaní účastníci. Článek 230 odst. 4 zní:

Fyzická nebo právnická osoba může, za stejných podmínek (zde je odkazováno k čl. 230 odst. 1, 2 a 5 SES), podat žalobu proti rozhodnutí, které jí je určeno (adresováno), jakož i proti rozhodnutí, které, ačkoliv přijato ve formě nařízení nebo rozhodnutí adresovaného jiné osobě, se jí přímo a osobně (individuálně) dotýká.⁷)

Vágnost formulace použité ve čl. 230 odst. 4 SES umožnila soudům EU podrobněji vymezit rámec, ve kterém se mohou soukromé subjekty domáhat přímo podle čl. 230 SES zrušení evropské právní normy. Judikatura soudů EU se tak zaměřila zejména na následující okruhy výkladu aktivní procesní legitimace neprivegovaných subjektů:

- přesného vymezení okruhu evropských právních norem, vůči kterým může být žaloba podle čl. 230 odst. 4 SES úspěšně použita;
- vymezení pojmu „přímý a osobní (individuální) dopad“ v případech, kdy žalobu iniciuje jiný subjekt, než je její přímý adresát;
- určení oblastí, kde se při posuzování aktivní procesní legitimace neprivegovaných subjektů použijí mírnější či naopak přísnější kritéria;
- vymezení okruhu neprivegovaných subjektů, při posuzování jejichž aktivní procesní způsobilosti se použijí odlišná kritéria než u subjektů ostatních.
- Před podrobnější analýzou výše uvedených problémů je pouze vhodné upozornit, že neprivegovaní navrhovatelé své žaloby zahajují v prvním stupni před SPI. ESD zasahuje pouze jako odvolací orgán, kdy může přezkoumat právní otázky prvoinstančního rozhodnutí SPI. Rozhodovací praxe obou soudů nicméně není totožná, což dále komplikuje jednotné právní posouzení stanoviska soudů EU k posuzované problematice. Situaci rovněž komplikuje další z prvků evropského soudnictví - instituce generálního advokáta, jehož stanovisko v konkrétním případě řešeném ESD je často intenzivně sledováno a komentováno, Evropský soudní dvůr se od něj ve svém konečném rozsudku nicméně často odchyluje⁸).

Vymezení právních norem napadnutelných dle čl. 230 odst. 4 SES

V kontextu přezkumu platnosti podle čl. 230 odst. 4 SES předpokládá text Smlouvy výslovně pouze přezkum rozhodnutí. Otázka je ale zkomplikována tím, že Smlouva operuje i s pojmem „rozhodnutí přijaté ve formě nařízení“ pro účely způsobilosti navrhovatele-neadresáta právní normy. Před ESD tak vyvstala otázka, jak okruh norem přezkoumatelných dle čl. 230 (4) interpretovat.

Katalog právních aktů přezkoumatelných podle čl. 230 odst. 4 SES byl ESD postupně rozšiřován. Interpretační problém nečinil logicky přezkum rozhodnutí, která byla jako „rozhodnutí“ rovněž

označena vydávající institucí. Co se týká „rozhodnutí přijatých ve formě nařízení“, ESD nejdříve pod čl. 230 (4) podřadil situaci, kdy je napadené nařízení ve skutečnosti rozhodnutím či komplexem individuálních rozhodnutí. V raném případě *International Fruit Company v. Commission* (C-41-44/70) ESD rozhodl, že nařízení Komise o podmínkách vydávání dovozních licencí pro jablka, které se vztahovalo pouze na skupinu dovozců, jež již před přijetím nařízení individuálně požádali u udělení dovozní licence, není ve své podstatě nařízením, ale balíček individuálních rozhodnutí shromážděných do jedné právní normy označené jako „nařízení“. Dle ESD norma označená formálně jako nařízení, přestože v podstatě šlo o skupinu rozhodnutí, spadala do kategorie norem přezkoumatelných podle čl. 230 (4) SES.

Ve své starší judikatuře ESD nicméně stále ponechával mimo rámec přezkumu podle čl. 230 (4) „skutečná“ nařízení. Dle ESD byla posuzovaná norma „skutečným“ nařízením, a ne pouze shlukem individuálních rozhodnutí, pokud se aplikovala na „situaci určenou objektivním způsobem a zakládá právní důsledky pro kategorie osob vymezených zobecňujícím a abstraktním způsobem“ (*Calpak*, C-789-790/79). Takto použitá interpretace byla kritizována jako umožňující institucím ES snadnou právní cestu, jak zamezit neprivilegovaným navrhovatelům přístup k přezkumu podle čl. 230 odst. 4 SES; instituci-zákonodárci k tomu stačilo formulovat svá nařízení v abstraktní podobě, byť v praxi přijatá právní norma postihla velmi úzkou skupinu subjektů.⁹)

Na počátku 90. let pak ESD výslovně uznal i možnost přezkumu „pravých“ nařízení. (*Codorniu v. Rada*, C-309/89). V posuzovaném případě rozhodoval ESD situaci, kdy španělský výrobce šumivého vína označovaného přízviskem „crémant“ napadl žalobou na neplatnost nařízení Rady, které vyhrazovalo používání tohoto označení pouze pro vína pocházející z Francie a Lucemburska. Ačkoliv napadené nařízení bylo „skutečným“ nařízením podle kritéria abstraktnosti a generalizující povahy pojmů použitých v právní normě, ESD umožnil jeho přezkum i z iniciativy neprivilegovaného navrhovatele.

ESD pak svou interpretací i nadále rozšiřoval katalog právních norem, které mohou být úspěšně napadeny neprivilegovanými navrhovateli. Ačkoliv se čl. 230 odst. 4 výslovně nezmiňuje o směrnících, ESD možnost jejich napadení soukromými navrhovateli naznačil (*Gibraltar v. Rada*, C-298/89, *Asocarne*, C-10/95, *UEAPME*, T-135/96)¹⁰). Podobně extenzivní výklad uplatnil ESD při posuzování sporu, zda je dle čl. 230 odst. 4 SES napadnutelná platnost dopisu zaslání Komisi firmě ucházející se o kontrakt v rámci projektu PHARE, kterým Komise prohlásila nabídku firmy Geotronics za nevyhovující podmínkám vypsání veřejné soutěže (*Geotronics v. Komise*, C-395/95). ESD zde odmítl úzký výklad SPI, který možnost přezkumu takového dopisu odmítl s odůvodněním, že v rámci programu PHARE by v případě úspěšného tendru nebyla uzavřena smlouva mezi Komisí a vítěznou firmou, ale pouze mezi firmou a příslušným kandidátským státem (zde Rumunsko) – dle názoru SPI proto dopis Komise nebyl evropskou právní normou podléhající přezkumu (*Geotronics v. Komise*, T-185/94)¹¹).

Vymezení pojmu „přímý a osobní (individuální) dopad“

Poměrně široká interpretace katalogu právních norem, proti nimž může neprivilegovaný navrhovatel zaměřit žalobu na neplatnost, je ve značném kontrastu s úzkou interpretací, kterou ESD a SPI zaujaly při posuzování kritéria „přímého a osobního dopadu“, který musí splnit navrhovatel pro úspěšné využití čl. 230 odst. 4 SES.

Problém s interpretací požadavku „přímého a osobního dopadu“ nevzniká u žalob proti rozhodnutím adresovaným přímo navrhovateli. Zde má adresát právo podat žalobu na neplatnost vždy; při splnění ostatních podmínek čl. 230, zejména dodržení dvouměsíční lhůty. Velké množství žalob podaných přímými (neprivilegovanými) adresáty se objevuje např. v soutěžním právu – žaloby jsou podávány zejména subjekty, kterým byla Komisí uložena sankce za porušení soutěžního práva; často jsou tyto

žaloby označovány nepřesně jako „odvolání“ proti rozhodnutí Komise, z formálního hlediska ale jde o žalobu na neplatnost rozhodnutí Komise, kterým byla sankce uložena.

Jak již bylo výše zmíněno, okruh potenciálních neprivilegovaných navrhovatelů není u žaloby na neplatnost omezen na přímé adresáty napadené normy. Čl. 230 odst. 4 SES umožňuje zahájit žalobu i jiným subjektům, pokud se jí norma „přímo a osobně (individuálně) dotýká“. Kumulativně proto musí být splněny dvě podmínky - přímost dopadu napadené normy na navrhovatele a zároveň požadavek, aby se navrhovatel vymezoval od širšího okruhu subjektů, tj. požadavek individuálnosti dopadu.

Požadavek „přímosti“ dopadu tak například dle judikatury ESD/SPI dosud vylučuje použití přezkumu podle čl. 230 čl. 4 vůči „pravé“ směrnici (tj. směrnici, která je směrnici i svou podstatou, a nejde pouze o nesprávně označená nařízení či blok rozhodnutí). Omezení dané požadavkem přímosti dopadu potvrdil i SPI, když odmítl uznat procesní způsobilost skupiny firem, které chtěly podle čl. 230 odst. 4 SES napadnout platnost směrnice upravující tabákovou reklamu (Salamander aj. v. EP a Rada, T-172/98 a T-175-177/98).

Oproti poměrně omezené judikatuře ve vztahu k „přímosti“ dopadu, ESD/SPI se ve své rozhodovací praxi mnohem obsáhleji vyjadřovaly k interpretaci požadavku, aby měla napadená norma na navrhovatele individuální (osobní) dopad. Klíčovým raným rozsudkem je zde rozhodnutí v případě Plaumann (Plaumann&Co. v. Komise, C-25/62). Dovozece mandarinek (klementinek) Plaumann se v dané kauze domáhal zrušení rozhodnutí Komise, kterým se zamítal návrh SRN na zrušení dovozních dávek při dovozu mandarinek (klementinek) z nečlenských zemí EU. Ačkoliv byla adresátem rozhodnutí SRN, Plaumann argumentoval, že jako profesionální dovozce ovoce, které bylo předmětem napadeného rozhodnutí, je rozhodnutím individuálně dotčen. ESD tuto argumentaci odmítl, když konstatoval, že „osoby, které nejsou adresáty, mohou tvrdit, že jsou rozhodnutím bezprostředně a osobně dotčeny, pokud se jich rozhodnutí týká pro jejich neměnitelné vlastnosti či pro okolnosti, v nichž by se jiné osoby neocitly, takže se jedná o osoby určené stejně, jako kdyby jim bylo rozhodnutí přímo určeno“.12) Protože se do postavení dovozce mandarinek (klementinek) mohl dostat jakýkoli obchodník, který by se pro tento obor podnikání ve SRN rozhodl, nebyl požadavek ESD v tomto případě splněn.

Tzv. „Plaumannův test“, praktikovaný ESD i později, byl kritizován jako příliš restriktivní. Pro jeho splnění nestačila, byť velmi intenzivní, ekonomická, sociální či politická vazba na aktivitu upravovanou právní normou, vůči které by měla být žaloba na neplatnost zaměřena. Klíčová byla uzavřenost skupiny neprivilegovaných navrhovatelů-neadresátů. Důraz na formální znaky navrhovatele s opomenutím skutečných vazeb navrhovatele na napadenou právní normu přitom značně opomíjel ekonomickou realitu. Jen poměrně málo oborů je formálně omezeno co do potenciálního počtu subjektů, které v nich mohou působit. V praxi je ale počet subjektů působících v příslušné oblasti omezen poptávkou a jejich počet se obvykle zvýší až v důsledku ekonomických příčin.13) Malý počet subjektů na trhu či možnost přesně určit jejich počet a identitu sám o sobě nezaručuje splnění požadavku „individuálního dopadu“ (Calpak v. Komise, C-789-790/79, Roquette Freres v. Rada, T-298/94)14); rozhodující je (ne)možnost jejich rozšíření v budoucnosti. Další linie kritiky „Plaumannova testu“ se zaměřila do minulosti - v podstatě jej mohl splnit člen skupiny, jejíž rozsah byl zafixován v minulosti, nebo který se přímo podílel na přípravě napadené právní normy.15) Požadavek „individuálního dopadu“ tak by například splněn v situaci, kdy byla napadena platnost směrnice o označování šumivého vína (označení „crémant“ mohlo být používáno pouze pro vína pocházející z Francie a Lucemburska) španělským výrobcem, který měl již od roku 1924 pro svá vína označení „crémant“ zaregistrováno (Codorniu v. Komise, C-309/89). K uvolnění úzké interpretace „Plaumannova testu“ ESD/SPI, naznačené rozhodnutím v případě Codorniu, nicméně v devadesátých letech nedošlo. Příkladem návratu k restriktivní interpretaci požadavků čl.

230 odst. 4 SES bylo rozhodnutí ESD v případě Buralux v. Rada (C-209/94), kdy ESD odmítl způsobilost skupiny firem dopravujících odpad mezi Francií a Německem napadnout platnost nového nařízení zpřísnujícího podmínky pro přepravu odpadu v Evropské unii – dle ESD ke splnění požadavku individuálního dopadu nepostačilo ani to, že navrhovatelé byli schopni stanovit přesný počet a identitu firem, které zpochybňované nařízení postihne¹⁶).

Napětí v otázce rigidní interpretace požadavku „individuálního dopadu“ v evropském právu na přelomu XX. a XXI. století jen potvrdily případy Union de Pequenos Agricultores (Union de Pequenos Agricultores [UPA] v. Rada, C-50/00) a Jégo-Queré (Jégo-Queré v. Komise, T-177/01). V prvním případě odmítl ESD uznat aktivní procesní způsobilost španělského sdružení výrobců olivového oleje pro účely žaloby proti nařízení č. 1638/98 měnícímu trh s olivovým olejem v EU, a to zejména v neprospěch malých producentů této komodity. Názor ESD nezměnilo ani riziko, že v důsledku nové regulace trhu s olivovým olejem hrozí mnoha drobným farmářům, členům UPA, úpadek, ani názor generálního advokáta Jacobse, jež navrhoval procesní způsobilost UPA uznat. Procesní způsobilost UPA před ESD nezajistila ani nemožnost dosáhnout přezkumu napadeného nařízení v řízení před vnitrostátními soudy prostřednictvím předběžné otázky položené španělským soudem ESD. Napadené nařízení ke svému působení uvnitř španělského právního systému nevyžadovalo přijetí vnitrostátních implementačních předpisů a nemohlo se tak (dle španělských procesních předpisů) stát předmětem soudního sporu před španělským soudem. Ve svém rozsudku sice ESD konstatoval, že by členské státy měly zajistit účinnou právní ochranu subjektů podléhajících jejich jurisdikci, zároveň se ale ESD omezil na konstatování, že nemůže absenci odpovídající vnitrostátní právní ochrany suplovat extenzí soudní ochrany na úrovni EU. ESD se tak odchýlil od stanoviska generálního advokáta Jacobse, který navrhl procesní způsobilost UPA uznat a nepřímou doporučil ESD zásadní revizi jeho dosavadní judikatury (viz níže)¹⁷).

V otázce interpretace čl. 230 odst. 4 SES ale téměř ve stejnou dobu¹⁸) zaujal radikálně odlišné stanovisko SPI ve svém rozhodnutí v případě Jégo-Queré (T-177/01). Francouzská rybářská firma Jégo-Queré napadla platnost nařízení Komise, které omezilo lov štikozubce¹⁹) v některých oblastech Atlantického oceánu (například stanovením minimální velikosti ok v lovných sítích). SPI uznal procesní způsobilost firmy Jégo-Queré zejména proto, že nařízení Komise ke své účinnosti ve Francii nevyžadovalo přijetí zvláštní vnitrostátní implementační normy a firma Jégo-Queré byla zbavena možnosti využít pro přezkum platnosti nařízení spor před francouzským soudem, který by mohl položit ESD předběžnou otázku na platnost normy. Pro závěry SPI byly rovněž klíčové tři linie úvah: prvou bylo odmítnutí argumentace Evropské komise, že by se firma Jégo-Queré mohla domoci vnitrostátní soudní ochrany tím, že nařízení Komise poruší a při soudním přezkumu sankcí uložených francouzskými orgány vznese námitku neplatnosti nařízení a navrhne položení předběžné otázky; SPI prohlásil, že nelze vyžadovat porušení normy jen proto, aby bylo možné dosáhnout soudní ochrany. Zároveň SPI odmítl argumenty, že je dostatečná ochrana firmy zajištěna již institutem náhrady škody za protiprávní jednání institucí EU. Třetím prvkem, který by pro budoucnost mohl mít výrazný dopad na judikaturu ESD, byly reference SPI na Chartu základních práv EU. Význam Charty jako pramene evropského práva pak jistě dál vzroste za předpokladu explicitního zakotvení její právní závaznosti v primárním právu²⁰).

JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík LL.M., Ph.D.

*) Jean Monnet Centre of Excellence, Fakulta sociálních věd, Karlova Universita. Ředitel pro výzkum Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM

1) Biernat, Ewa: The Locus Standi of Private Applicants under article 230 (4) TEC and the Principle of Judicial Protection in the European Community, Jean Monnet Working Paper 12/2003, s. 2.

2) Článek. 235 a 288 SES.

3) Článek. 231 SES.

- 4) Článek. 234 SES, odst. 1, písm. b.
- 5) V roce 2002 tvořily žaloby na neplatnost 41,6% nových žalob podaných u SPI; počet nových žalob v minulých letech: 116 (1998), 220 (1999), 220 (2000), 134 (2001) a 171 (2002) – nárůst v letech 1999 a 2000 byl způsoben převážně balíkem 71 žalob týkajících se státní pomoci v Nizozemí (1999) a 59 žalob týkajících se státní pomoci v regionu Benátsko (2000). Zdroj: Výroční zpráva ESD/SPI za rok 2002, k dispozici na <http://curia.eu.int/en/instit/presentationfr//index.htm> (1. březen 2004).
- 6) Některé komentáře rozlišují pouze mezi „privilegovanými“ a „neprivilegovanými“ navrhovateli, kdy se mezi „privilegované“ navrhovatele řadí všechny subjekty uvedené v čl. 230 odst. 2 a 3 SES. Rozlišování mezi (plně) privilegovanými a polo-privilegovanými navrhovateli má nicméně smysl zejména ze dvou důvodů. Prvním je fakt, že jsou tyto dvě kategorie upraveny v odlišných odstavcích čl. 230 SES a pro procesní způsobilost „poloprivilegovaných“ navrhovatelů byly členskými stranami použity více omezující podmínky než u žalob podaných členským státem, Radou, Komisí nebo EP. Druhým důvodem je zejména přeřazování či „povýšení“ instituce z jedné kategorie do druhé – např. ve Smlouvě z Nice, kdy Evropský parlament ve čl. 230 SES „povýšil“ z odst. 3 do odst. 2.
- 7) Čl. 230 (4) zní: Any natural or legal person may, under the same conditions, institute proceedings against a decision addressed to that person or against a decision which, although in the form of a regulation or a decision addressed to another person, is of direct and individual concern to the former.
- 8) Pro účely posouzení procesní způsobilosti neprivilegovaných navrhovatelů např. rozpor mezi stanoviskem generálního advokáta Jakobse a konečným rozsudkem ESD v níže popisované kauze Union de Pequenos Agricultores (UPA) v. Rada, C-50/00.
- 9) Craig, Paul, Búrca, Gráinne de: EU Law, Text, Cases and Materials. Oxford: Oxford University Press (3. vyd.), s. 494.
- 10) Srov. Arnull, Antony: Private Applicants and the Actions for Annulment, Common Market Law Review 2001, str. 22-23.
- 11) Arnull, Anthony: Private Applicants and the Actions for Annulment, Common Market Law Review 2001, str. 19-20.
- 12) Český překlad dle Pítrová, L, Pomahač, R.: Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora (2.díl). Praha: Linde 2001. str. 22.
- 13) Craig, Paul, Búrca, Gráinne de: EU Law, Text, Cases and Materials. Oxford: Oxford University Press (3. vyd.), s. 488-489.
- 14) Arnull, Anthony: Private Applicants and the Actions for Annulment, Common Market Law Review 2001, str. 32-33.
- 15) Biernat, Ewa: The Locus Standi of Private Applicants under article 230 (4) TEC and the Principle of Judicial Protection in the European Community, Jean Monnet Working Paper 12/2003, str. 15.
- 16) Craig, Paul, Búrca, Gráinne de: EU Law, Text, Cases and Materials. Oxford: Oxford University Press (3. vyd.), s. 487; Arnull, Anthony: The European Union and its Court of Justice, Oxford University Press, Oxford 1999, s. 44-45.
- 17) Bobek, Michal: A Revolution which has not (yet?) taken place: the European Court of Justice refuses to reconsider the conditions for the access of individuals to the Community Courts, (www.renouf.be/whatsnew/UPAanalysis.htm).
- 18) Rozhodnutí SPI v otázce procesní způsobilosti v případě Jégo-Quére bylo vydáno dne 3. května 2002; rozhodnutí ESD v kauze UPA je ze dne 25. července 2002.
- 19) Štikozubec, angl. „hake“, ryba podobná tresce.
- 20) Podrobnější analýza případu UPA i Jégo-Queré např. Ward, Angela: Judicial Architecture at the Cross Roads: Private Parties and Challenge to EC Measures Post-Jégo-Queré, in Dashwood, Alan aj. (eds.), The Cambridge Yearbook of European Legal Studies 4/2001, Hart Publishing, Oxford 2002 a Gormley, Laurence: Judicial Review in EC and EU Law – Some Architectural Malfunctions and Design Improvements? in Dashwood, Alan aj. (eds.), The Cambridge Yearbook of European Legal Studies 4/2001, Hart Publishing, Oxford 2002

Článek byl uveřejněn v časopise EMP.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)
- [Novelizace nařízení EU o odlesňování \(EUDR\)](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc únor 2026](#)
- [Digital Fairness Act a influencer marketing - cesta ke konci roztržitosti regulace?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc leden 2026](#)
- [IATA Travel & Cargo akreditace v letectví - v čem spočívají její výhody?](#)
- [Digital Omnibus o AI: návrh nařízení o zjednodušení pravidel pro umělou inteligenci](#)
- [Rozhodčí nálezy vydané ruskými rozhodčími soudy a jejich uznání a výkon na území EU](#)